

**GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİ RESİM-İŞ EĞİTİMİ
ANABİLİMDALLARINDA SUNUM DOSYASINA DAYALI ÖZEL
YETENEK SINAV MODELİ**

Okt.Oğuz DİLMAÇ *
Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU**

Özet

Bu çalışmanın amacı, Ülkemizde Resim-iş Eğitimi bölümlerinde yapılan özel yetenek sınavlarına farklı bir bakış açısı getirmektir. Ayrıca, yetenek sınavlarının uygulanma ve değerlendirilme aşamasında, tespit edilen aksaklıkları gidermeye yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Ülkemizdeki çeşitli üniversitelerde yapılan yetenek sınavları arasındaki benzer ve farklı yönler incelenmiştir. İncelemeler sırasında ülkemizde, Resim-iş Eğitimi bölümlerinde yapılan yetenek sınavlarının uygulama ve değerlendirme aşamalarında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıkların giderilip sınavların belirli bir standarda oturmasına yönelik portfolyo'ya (sunum dosyası) dayalı örnek bir özel yetenek sınavı, çalışmada sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sunum dosyası (portfolyo), özel yetenek sınavı, güzel sanatlar eğitimi

**A Sample of Special Ability Test Based On Portfolio At The Fine Arts
Teaching Departments**

Abstract

The purpose of this study is to submit a different point of view to special ability tests which are held in the departments of art teaching in our country. Besides, this study proposes some certain solution offerings related with eliminating the faults that we have determined in the phase of the application and evaluation of special ability tests. The similar and different characteristics between the special ability tests which are held at different universities of our country are analysed. During the research, it has been determined that there are differences in

---

* Atatürk Üniversitesi, K.K.E.Fak., Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Eğitimi ABD.

** Atatürk Üniversitesi, K.K.E.Fak., Eğitim Bilimleri Bölümü.

the phase of the application and evaluation of special ability tests in the departments of art teaching in our country. A sample of special ability test based on portfolio and related with the elimination of those differences and providing certain standards for tests has been presented in research.

Key Words: Portfolio, special ability test, fine art teaching education

I.Giriş

Ülkelerin, çağdaş bir seviyeye ulaşma yolunda, sorunlarına çözüm aradıkları en önemli alanın eğitim olduğu yadsınamaz bir gerçektir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda rekabetin hemen hemen her alanda giderek arttığı, toplumların bir adım önde olmak için yarıştıkları yoğun bir süreç yaşanmaktadır. Bu süreç içinde geçmişten daha yaratıcı daha üretken ve aktif olmak zorunluluğu vardır. Bu da düşünen, üreten, eleştiren, öğrenen ve yaratıcı olan bireyleri toplumun hizmetine girmesiyle mümkündür. Bu bağlamda toplumun ihtiyaç duyduğu yaratıcı ve özgün düşünebilen, sezgileri gelişmiş, estetik duyarlılığa sahip bireylerin toplum yaşamına kazandırabilmek sanat eğitiminin de temel amacıdır. Bu istendik davranışların bireylere kazandırılmasında öncelikli görev sanat eğitimcilerine düşmektedir. Zira içinde bulunduğu dünyayı doğru analiz edebilen, yönlendirici, yaratıcı, özgün, aktif insan yapısının ancak amaçları doğru tespit edilmiş eğitim ortamlarında, genel kültürü yüksek, mesleki bilgi ve öğretmenlik formasyonu almış olan eğitimcilerin ve sanat eğitimcilerinin yardımıyla oluşturabilir.

Öğretmenlik formasyonunu üçlü saç ayağına benzetecek olursak bunun % 12,5 'i genel kültür, %62,5'i alan bilgisi, %25 'i ise öğretmenlik meslek bilgisi oluşturmaktadır. (Öğretmen Yetiştirme Koordinasyonu, 1992). Dolayısıyla sanat eğitimcisi adayları, toplumsal olayları, ekonomiyi ve dünyada olup bitenleri yakından takip edebilecek üst düzeyde genel kültüre sahip; çocuk gelişimine bağlı olarak çocuğun çizgisel gelişimini iyi bilen ve takip edebilen ve alanının gerektirdiği yeterli alt yapıya sahip birisi olmalıdır. Aynı zamanda çocukların sosyal, psikolojik ve fizyolojik gelişimlerini bilmeli ve takip edebilmelidir. Atölye içinde Türkçe'yi doğru bir şekilde kullanarak, öğrencilerin sözel gelişimini ve iletişim becerilerini geliştirirken, diğer taraftan da tasarım ve uygulama yeteneklerini geliştirebilmelidir. Bu nedenlerden dolayı, sanat eğitimcisi adayının seçimi kritik bir önem taşımaktadır. Bir sanat eğitimcisi adayını daha seçme sınavına girmeden ön şart olan öğrenmelere sahip ve yeni öğrenmelere temel oluşturacak bilişsel-duyuşsal giriş özelliklerini asgari düzeyde gerçekleştirmiş olmalıdır. Yetenek sınavına girecek adayların hazır bulunmuşluk düzeyleri onların ileride iyi birer

sanat eğitimcisi olabilmelerini direk olarak etkileyecektir. Adayların bir kısmı diğerlerinden çok daha önce sanat eğitimcisi olma kararlarını mesleki eğitim liselerine (Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri) giderek vermişlerdir. Buna karşın orta öğretim sonrasında kısa süreli kurslara katılarak şanslarını bir de Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde denemek isteyen adaylarında varlığı azımsanmayacak derecede fazladır ve bu adaylar yetenek sınavlarının hazırlanış ve uygulanışından kaynaklanan eksikliklerden yararlanarak, öğrenime hak kazanmaktadırlar. Öyle ki farklı üniversitelerdeki bölümlerde yapılan seçme sınavları ve değerlendirme yaklaşımları oldukça farklılıklar göstermektedir. Üniversiteler tarafından önceden açıklanan sınav tarihlerine göre adaylar birden fazla üniversitenin yetenek sınavlarına girerek kazanma şanslarını arttırmak eğilimindedirler. Bir bölümün yetenek sınavında başarısız kabul edilen bir aday, başka bir bölümün sınavını yüksek puanlar elde ederek kazanabilmektedir. Bu durum öğrencinin sınav performansı ile ilgili olabileceği gibi sınavın niteliklerinden de kaynaklanıyor olabilir. Bu gerçekler ışığında sanat eğitiminde öğretmen olarak yetiştirilecek adayların seçilmesinde uygulanan yetenek sınavlarının geçerliliği ve güvenilirliği ile ölçme ve değerlendirme ölçütlerinin yeniden sorgulanıp ele alınması gerekmektedir.

II. Ülkemizde Yapılan Yetenek Sınavları

Ülkemizde yapılmakta olan yetenek sınavları bazı üniversitelerde iki aşamalı bazı üniversitelerde ise üç aşamalı olarak yapılmaktadır. Bu sınavlara başvurabilmek için ÖSS sınavından Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi mezunlarının 160 puan, diğer liselerden mezun olanlar ise 185 puan, almak zorunluluğu bütün üniversitelerde uygulanmaktadır. Bazı üniversitelerde yetenek sınavları öncesi adayları sınavlar hakkında bilgilendirmek ve gerekli uyumu sağlayabilmeleri için üniversite bünyesinde kısa süreli eğitim verilmektedir. Sınav öncesi verilen bu eğitimin amacı, adaya objeyi görme, algılama, oranlama, çizgi, kompozisyon, anatomi, form ve temel desen bilgisi öğretilip bu bilgileri doğru kullanabilme görüş ve becerisi kazandırmaktır. Bu sınav öncesi eğitim bütün üniversitelerde yapılmamaktadır. Tablo 1' de Ülkemizde Eğitim Fakültelerinin Resim-iş Eğitimi anabilim dalları veya bölümlerinde yapılmakta olan özel yetenek sınavlarının üniversitelere göre aşama sayıları gösterilmektedir.

Tablo. 1 Üniversitelerimiz eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi anabilim dallarında yapılan yetenek sınavları aşamaları.

Üniversite Adı	2 Aşamalı Sınav Yapan Üniversiteler	3Aşamalı Sınav Yapan Üniversiteler	Yetenek Sınavı Öncesi Hazırlayıcı Kurs Veren Üniversiteler
Abant İzzet Baysal Üniversitesi		X	
Anadolu Üniversitesi	X		
Adnan Menderes Üniversitesi	X		
Atatürk Üniversitesi	X		
Cumhuriyet Üniversitesi	X		
Çanakkale Üniversitesi	X		
Çukurova Üniversitesi		X	
Dicle Üniversitesi	X		
Dokuz Eylül Üniversitesi		X	X
Erciyes Üniversitesi	X		
Fırat Üniversitesi	X		
Gaziantep Üniversitesi	X		
Gazi Üniversitesi	X		
Gaziosman Paşa Üniversitesi	X		
İnönü Üniversitesi		X	
Karadeniz Teknik Üniversitesi	X		
Marmara Üniversitesi	X		
Muğla Üniversitesi	X		
Mustafa Kemal Üniversitesi	X		
Niğde Üniversitesi	X		
Ondokuz Mayıs Üniversitesi		X	X
Pamukkale Üniversitesi	X		
Selçuk Üniversitesi		X	
Süleyman Demirel Üniversitesi	X		
Tekirdağ Üniversitesi		X	
Uludağ Üniversitesi	X		
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	X		
Toplam	20	7	2

Tablo 1’den de anlaşılacağı gibi üniversiteler arasında uygulamada farklılıklar bulunmaktadır. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümüne sahip olan yirmiyedi üniversiteden yirmisi iki aşamalı özel yetenek sınavı yapılmaktayken, yedi üniversitede ise özel yetenek sınavı üç aşamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu üniversiteler arasından sadece Dokuz Eylül Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesinde hazırlayıcı eğitim verilmektedir. Üniversitelerde ders müfredatları

bugün bütün üniversitelerimizde aynı olduğu halde, yetenek sınavların da farklılıkların halen olması düşündürücüdür. Şüphesiz ki bu sınavlarında belirli standartlara oturtulması gerekmektedir. İki aşamalı yetenek sınavlarında ise genelde sınavın birinci aşamasında adaylara canlı modele bakarak desen çalışması yaptırılmakta ve bu desen çalışması kompozisyon, hareket, oran ve çizgisel ifade göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. İkinci aşamada ise adayın yaratıcılığını ön plana çıkaran imgesel (*hayali*) çalışma yaptırılmaktadır. Adaylar sınav komisyonunun tercihine göre kendilerine verilecek bir konuyu resim kağıdı üzerine çizmekte ve bu çizimde figür dışında objelerden de yararlanabilmektedir. Bu aşama için gerekli süre, konunun özelliğine göre sınav komisyonu tarafından belirlenmektedir. İki aşamalı yetenek sınavı yapan üniversitelerde bu tür bir ortak uygulama yapılmasına rağmen aşamaların puanlandırması ve başarı puanının hesaplanmasında farklı uygulamalara yer verilmektedir. Bu üniversitelerden Muğla Üniversitesi'nde birinci aşama sınavının % 60' ı ikinci aşama sınavının % 40' ı alınarak Özel Yetenek Sınavı Puanı (ÖYSP) hesaplanmakta iken Adnan Menderes Üniversitesinde ise seçme sınavının birinci aşaması 100 üzerinden değerlendirilmekte ve bu sınavda 50 puan'ı geçemeyen aday başarısız sayılmaktadır. Gazi Üniversitesinde ise canlı modelden desen çalışması puanının % 40'ı ve imgesel tasarım çalışması puanının % 60'ı alınarak ÖYSP bulunmakta ve ÖYSP puanı **50** ve daha yukarı olanlar değerlendirmeye alınmaktadır. Bunlara ilaveten bazı üniversitelerimizde de özel yetenek sınavlarında üçüncü aşama olarak adayların genel kültür, anlama, algılama ve yaratıcı yetilerini ölçme amaçlı bir yazılı sınav da yapılmaktadır. Üç aşamalı sınav Çukurova, Dokuz Eylül, İnönü, Ondokuz Mayıs, Selçuk, Tekirdağ Üniversitelerinde uygulanmaktadır.

Özel yetenek sınav sonuçları (ÖYP) her yıl ÖSYM Sınav Kılavuzunun "Özel Yetenek Gerektiren Eğitim Programları ile İlgili İşlemler" başlığı altında verilen, ÖYSP Standart Puanı (ÖYSP-SP) ' na dönüştürülür. Elde edilen bu standart puan , Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) ve o yıla ait Öğrenci Seçme Sınavı Puanı (ÖSS-P) ile birlikte, ÖSYM Sınav Kılavuzunda " Özel Yetenek Gerektiren Eğitim Programları ile İlgili İşlemler" başlığı altında açıklandığı şekliyle, yerleştirmeye esas olan puanın hesaplanmasında kullanılır (YP). Aday aynı alandan geliyorsa (Örneğin: Resim-İş Öğretmenliği Programı için aday Güzel Sanatlar Lisesinin Resim alanından geliyorsa) $YP = (1 \times \text{ÖYSP-SP}) + (0,52 \times \text{AOBP}) + (0,36 \times \text{ÖSS-P})$ Aday diğer alanlardan geliyorsa (Örneğin: Resim-İş Öğretmenliği Programı için aday Genel Lisenin Sosyal Bilimler alanından geliyorsa) $YP = (1 \times \text{ÖYSP-SP}) + (0,16 \times \text{AOBP}) + (0,47 \times \text{ÖSS-P})$ Bu

hesaplamada ÖSS puanı olarak dört puan türünün en yüksek değeri değerlendirmeye alınır. YP hesabıyla ilgili daha geniş bilgi Özel Yetenek Sınav Kılavuzu'nda verilmektedir.

III. Portfolyo (Öğrenci Ürün Dosyası)

Portfolyo öğrenci ürün dosyası anlamına gelir ve öğrencinin kişisel çabalarını, ilerlemelerini göz önüne alarak öğretmenin, öğrenci hakkında pratik bilgilere ulaşmasında yardımcı olur. Portfolyonun çeşitli tanımları yapılmaktadır. Bunlardan bazıları; sunum dosyası; dinamik, hedefi belirlenmiş ve sistematik çalışmaların bir derlemesidir (Ediger,M.2000,ss.34,38).Öğrenci başarısının ölçülmesinde kullanılan sunum dosyası, öğrencinin belirli bir amaç için yaptığı çalışmaların veya görevlerin toplandığı, öğrencinin bir süreç içerisindeki gayretini ve başarılarını yansıtan bireysel bir koleksiyondur (Collins,1992,ss.451,463; Arter ve Spandel, 1992,ss.36,44). Sunum dosyasına dayalı bir değerlendirme çalışmaların belirli bir zaman içinde ölçülmesine olanak sağladığından, öğrencilerin sınav öncesi gelişiminin ne ölçüde ve ne yönde olduğunun ip uçlarını bize verir. Sunum dosyasının olumlu yanlarından biri de sınav heyecanı, telaşlanma, psikomotor becerilerde zayıflama, unutma gibi problemleri zayıflattığı için adayların portfolyo hazırlayarak sınava girdiklerinde daha başarılı neticeler alacak olmalarıdır. Ayrıca portfolyo ile öğrenciler değerlendirme sürecine katılarak öğrenmenin sorumluluğunu alırlar. Portfolyo ile gerçekleştirilmek istenen başka bir amaç; müfredata bağlı olarak gerçekleştirilen yazılı ve sözlü değerlendirmeler ve standart testler dışına çıkılarak, alternatif bir değerlendirme yöntemi gerçekleştirilmek istenmesidir. Bu yöntem, öğrencinin gelişiminin daha sağlıklı olarak izlenebilmesine olanak sağlayacaktır.

IV. Portfolyo Çeşitleri

Kullanım amacına ve içeriğinde yer alan ürünlerine göre, farklı ürün dosyaları vardır. Amaca ve belirlenecek politikalara göre ürün dosyası tipi tercih edilir. Haladyna (Haladyna, 1997, ss.98), öğrenci ürün dosyalarını; ideal, sergileme, belgeleme, değerlendirme ve sınıf tipi olmak üzere beş guruba ayırmıştır. Aşağıda bu ürün dosyalarının özellikleri kısaca açıklanmıştır:

a.İdeal Öğrenci Ürün Dosyası: Not verme amaçlı olarak kullanılmaz, amaç öğrencinin gelişimini ve öğrenme sürecini yansıtmaktır. Öğrencilerde not kaygısı olmadığı için, olumlu bir yaklaşım sunar. Öğrencinin çok farklı düzeydeki çalışmalarını içerir.

b.Sergileme Tipi Öğrenci Ürün Dosyası: Öğrencilerin yaptıkları en iyi ürünlerden, yani öğrencinin kendini en iyi yansıttığına inandığı çalışmalardan oluşur. Genellikle görsel ve performansa dayalı sanatlarda kullanılır. Öğrencinin en yüksek performansını gösterecek ürünlerinin sergilenmesi amaçlanır. Daha çok sonuç ya da ürün değerlendirme amacıyla kullanılır.

c.Belgeleme Tipi Öğrenci Ürün Dosyası: Öğrencinin farklı zamanlarda ve farklı düzeylerde hazırladığı çalışmaları içerir. Daha çok süreci değerlendirmek amacıyla kullanılır. Öğrenci gelişiminin kayıtları ile öğrencinin kendini yansıttığı çalışmalar bulunur. Değerlendirme aşamasında öğretmen değerlendirmeleri ürün dosyasında yer alır.

d.Değerlendirme Tipi Öğrenci Ürün Dosyası: Belirli bir amaç doğrultusunda öğrenci gelişiminin izlenmesi söz konusudur. Öğrencilerin belirli ölçütlere göre hazırladıkları en iyi çalışmalar ürün dosyası içinde yer alır. Öğrencinin rahatça ürün seçmesine izin verilir. Öğrencinin ve öğretmenin sonraki öğrenme etkinliklerini hazırlamasına yardımcı olur. Ayrıca, öğretmen veya okul tarafından değerlendirilme özelliğine sahiptir. Dolayısıyla, kapsamlı değerlendirmeler için kullanılabilir. Daha çok sonuç ya da ürün değerlendirmede kullanılır.

e.Sınıf Tipi Öğrenci Ürün Dosyası: Her öğrenciye ait çalışma özetlerinin, öğretmen yorumlarının, etkinliklerin ve planların bulunduğu dosyadır. Öğretim amaçlarına hizmet etmesine rağmen, öğrenci başarısını ve gelişimini göstermediği için değerlendirmede bazı sınırlılıklar vardır. Süreci ve ürünü değerlendirmek amacıyla kullanılabilir.

V. Portfolyo'nun İçeriği ve Gerekliliği

Portfolyo da kullanılan materyaller değişik şekillerde olabilir. Bunlar; öğrencilerin yazılmış ödevleri, okuma veya sözlü sunumların görsel ve işitsel kayıtları, sanatsal çalışmaların resim, çizim, grafikler veya haritalar, üç boyutlu ürünler veya fotoğrafları (heykeller, soyut objeler vb.), konferans veya görüşme notları, testler, kontrol listeleri gibi örnekleri içerir.

Nesneler ya da özelliklerle ilgili ölçmelerde, ölçümcü kolaylık sağladığı ve ölçümlerin duyarlılığını artırdığı için, genellikle belli ölçme araçları kullanılır. Elde edilen ölçümlerin hatasız ya da az hatalı olması ve verilecek kararlarla ilgili olabilmesi için, ölçüm işinde kullanılan araçların belli niteliklere sahip olması gerekir (Tekin, 1996, ss.96). Bu nedenle ölçme aracında ilk olarak ölçülecek olan özellikleri, tam ve doğru olarak ve ölçülmesi istenmeyen diğer özelliklerle

karıştırmadan ölçebilmelidir. Ölçme aracında bu özelliğe *geçerlilik* adı verilir. Bu ölçme aracı ölçtüğü özelliği farklı zamanlarda ölçtüğünde aynı ya da yaklaşık bir değer elde edilmesine olanak sağlamalıdır. Bu tutarlılığa da *güvenilirlik* denilmektedir. Aynı zamanda ölçme aracının uygulama ve puanlamasının kolay ve masrafsız olması da beklenir. Ölçme aracında bulunması istenen bu özelliğine ise *kullanışlılık* denir. Günümüzde insanların ne bildiklerinin anlaşılabilmesi için farklı ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bilginin anlaşılmasından tekrarlanması yerine, anlamlı bir şekilde yapılandırılmasını gerektiren performans ölçümleri ve portfolyo kullanımı gibi ölçümler alternatif ölçme yöntemleri içinde kabul edilir. Bu tür ölçümler öğrenciyi öğrenmeye motive ettiği ve düşünme becerilerini kullanmalarını gerektirdiği için, öğrenme teorileri ile uyumludur ve öğrencileri gerçek hayata hazırlama açısından sosyal ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olur (Maeroff, 1991, ss.272-281). Öğretim ve değerlendirme aracı olarak kullanılan portfolyo öğrencilerin yaptıkları çalışma hakkında bilgi toplamalarını ve bunların değerlendirilmesini kapsar. Portfolyo hazırlama sürecinde öğrenci, konu hakkında bilgi edinir, böylelikle bilgilerini de değerlendirerek en son aşamada kendini kontrol etmiş ve değerlendirme sürecine aktif olarak katılmış olur.

VI. Portfolyo Uygulamasında Öğretim Elemanının Rolü ve Uygulama Sırası

Portfolyo uygulaması, öğretmenin öğrencilerine portfolyo uygulamasındaki amacı anlatmasıyla başlamalıdır. Varsa bir örneği öğrencilere gösterilebilir. Çalışmanın değerlendirme aracı olacağı söylenmelidir. Öğrencilere ürün dosyalarında nelerin bulunabileceği belirtilmelidir (projeler, araştırmalar, problemler, stratejiler, dereceli puanlama anahtarı, yazılar vb.). Portfolyo çalışmasının konusu ve süresi kararlaştırılır. Öğretim elemanı bir sonraki adım olarak öğrencilerin konuyla ilgili materyal toplamasını ister. Çalışma örneklerinin toplanması seçicilik ve bilgiyi fark etme sürecinin oluşmasını sağlar (Engel, 1990, ss.314). Öğrenci çalışması için bir yol belirler. Bu şekilde konuyla ilgili çeşitli bakış açıları öğrenciler tarafından görülmüş olur. Yapılan çalışmalardan belli periyotlarla en iyi ürün seçilip portfolyo dosyasına konur. Toplanan materyallerin hedeflere uygun şekilde değerlendirilmesi büyük önem taşır. Tabi ki bunun sistematik bir şekilde yapılması gerekir.(Wolf, 1989, ss.46) Portfolyodaki materyaller sistemli bir şekilde sıraya konduğunda elde edilen bilgilerin anlaşılması daha kolay olacaktır. Her aşamanın nasıl değerlendirileceği öğrencilere açıklanmalı ve puanlama konusunda bilgi verilmelidir. Ayrıca ürün dosyasıyla ilgili öğrencilere geri

bildirimde bulunarak, öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini belirten bir yazı yazıp dosyaya eklenebilir.

Portfolyonun en zor kısmı değerlendirilmesidir. Burada çalışmanın başında öğrenci ve öğretmen tarafından değerlendirme kriterleri belirlenmelidir. Bunlar genellikle:

- a. Ürünler,
- b. Bilginin hedeflere göre değerlendirilmesi,
- c. Hedeflere ulaşılma derecesi,
- d. Organizasyon,
- e. Transfer,
- f. Problem çözücü düşünme şeklinde sıralanabilir (Berrenson, S. B., and Carter, G. S., 1995, ss.182-186)

VII. Hazırlayıcı Eğitim Süreci

Hazırlayıcı eğitim sürecindeki temel amaç, aday öğrencilerin belirlenen kurs süresince yapacakları bütün resim çalışmalarından oluşan sunum dosyalarını oluşturmalarını sağlayarak, bu dosyaları özel yetenek sınavı değerlendirme sürecine katmak ve böylece daha güvenilir sonuçlar elde etmektir. Bu süreç, önerdiğimiz özel yetenek sınavının temelini oluşturduğu için oldukça önemlidir. Bu süreci şöyle açıklayabiliriz:

a. Kursun amacı : Hazırlayıcı eğitim sürecinde adayların nesnelere, resimlerin veya geometrik şekillerin detaylarını algılama; nesnelere, resimler ve şekiller arasında gölge, genişlik, boy vb. özellikler yönünden farklarını görebilmelerini sağlayıcı şekil algısını kazandırabilme ayrıca bir şeklin düzlem üzerinde ya da bir cismin uzayda döndürülmesi ile alacağı biçimi göz önünde canlandırabilmeleri; açılımı verilmiş bir cismin kapalı halini görebilme veya tersini yapabilme becerisini kazandırabilmenin yanında renkleri tanıma, renklerdeki benzerlik ve farklılıkları algılama veya aynı renkteki iki cisimde ton farkını görebilme, zıt veya uyumlu renk kombinasyonlarını yapabilme gibi renk algısını artırıcı becerileri edinmelerini sağlayabilme.

b. Kursun içeriği : Hazırlayıcı eğitim kursunda kompozisyon elemanları (nokta, çizgi, leke, renk, ışık-gölge, valör, perspektif, oran-orantı, strüktür, tekstür, form-denge)'nı belirlenen kurs süresince adaylara verilebilir.

c. Kursun süresi : Yetenek sınavlarının öncesinde üniversitelerin bölümleri tarafından adaylara üç veya dört haftalık kurslar verilebilir. Aşağıda örnek olarak hazırlanan tablo 2'ye göre kurs süresinin ve derslerin kapsamı, kursu verecek olan

üniversite tarafından daraltılabilir veya artırılabilir. Üniversitelerin özel yetenekle öğrenci alan bölümlerine çok fazla başvuru yapılmaktadır. Bu nedenle düzenlenecek olan bu kurslara üniversitelerce hem kurs yeri hem de akademik personel görevlendirmede yetersiz kalabileceğinden hazırlayıcı eğitim kurslarının I. aşamada desen sınavından sonra yapılması aday sayısının azalmasından dolayı daha uygun olabilir. Bu sayı kontenjanın 10 katına kadar aday öğrenci sayısı ile sınırlandırılabilir. Ayrıca aday sayısı fazla olduğu takdirde hafta içi olan bu kurs hafta sonlarında da yapılabilir.

Tablo.2 Örnek Hazırlayıcı Haftalık Kurs Programı.

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma
Desen	2	2	2	2	2
Perspektif	2	2	2	2	2
Renk Bilgisi	2	2	2	2	2
Sanatsal Tasarım	2	2	2	2	2
Toplam	8	8	8	8	8

d. Kursun işleyişi-dosyaların tutulması: Hazırlayıcı kurs sürecinde adaylar her ders sonunda yaptıkları çalışmalardan en beğendiklerini kursta görevli akademisyene teslim edeceklerdir. Böylece öğrencide kendini değerlendirmiş olacaktır. Böyle bir ortamda öğrenciler sonuca varmadan önce kendi öğrenimlerini değerlendirebilmeleri için onlara dönütler verileceğinden, öğrenci kendi öğrenimi ile ilgili sorumluluk almaya başlar (Pilcher, 2001,ss.67). Akademisyenler tarafından teslim alınan çalışmalar günün tarihi atılarak imzalanıp veya damgalanıp adaylar için hazırlanan dosyalara konulabilir. Dosyaların kapak kısmında adayın adını, soyadını ve numarasını gösteren bir etiket, ürün dosyasının içindekileri maddeler halinde gösteren başka bir etiket daha bulunmalıdır. Bunlarla ilgili örnekler tablo 3’de sunulmuştur. Bu dosyalar bölüm içinde hazırlanmış olan güvenli bir ortamda sınav gününe kadar saklanabilir.

VIII. Sınav Süreci

Özel yetenek sınav süreci üniversitelerimiz arasında farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığında ortadan kaldırılması gerekmektedir. Önerdiğimiz özel yetenek sınavı modelinde üç aşamalı sınav modeli bugün ülkemizde birkaç üniversitede uygulanmaktadır. Üç aşamalı özel yetenek sınavının birinci aşaması

hazırlayıcı kurs için aday sayısını azaltacağından, portfolyo değerlendirmeli özel yetenek sınav modelimize daha uygun olacaktır. Bu süreci şöyle açıklayabiliriz:

a. Desen sınavı: Bu sınav modelinde de şu an bazı üniversitelerde uygulanmakta olan üç aşamalı yetenek sınavı öngörülmektedir. Resim-iş bölümüne veya anabilim dalına öğrenci seçiminde yapılacak olan yetenek sınavında ilk aşama desen sınavıdır. Bu sınav modelinde önerdiğimiz farklı uygulama ise desen sınavının eleyici bir aşama olmasıdır. Buradaki amaç aday sayısını hazırlayıcı kursa uygun hale getirmektir. Bu aşamayı geçen adaylar hazırlayıcı eğitim sürecine katılmaya hak kazanırlar ve değerlendirme süreci için portfolyolarını hazırlama imkanını elde ederler.

b.İmgesel sınav: İmgesel sınavda, hazırlayıcı eğitimin sonunda adaylara verilen konunun herhangi bir model olmaksızın perspektif, oran-orantı, ışık-gölge, yaratıcılık gibi kompozisyon elemanlarının kullanılması ile düşünsel becerilerini ortaya koyacakları bir sınav olacaktır. İmgesel sınav, özel yetenek sınavlarında halen yürürlükte olan bir aşamadır.

c. Diğer teknikler : Bu aşamada adaylara suluboya veya pastel boya gibi farklı teknikler kullanılmak suretiyle kompozisyonun önemli bir elemanı olan renk bilgisinin de ölçülmesi hedeflenmektedir.

IX. Değerlendirme Süreci

Değerlendirme sürecini üç aşamada inceleyebiliriz:

1. Değerlendirme Ortamı: Yetenek sınavlarında karşılaşılan en büyük güçlük sınava giren aday sayısının fazlalığı ve sürenin kısıtlı oluşudur. Yüzlerce adayın girdiği sınavlar üç veya dört gün içerisinde açıklanmaktadır. Sınavların her aşamasından sonra yapılan çalışmalar bazı bölümlerde geniş salonlarda yerlere serilerek değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmenin sonuçlarının güvenilirliği ve geçerliliği tartışılır bir konudur. Bunun yerine her adayın sınav sırasında yaptığı çalışmalar numaralandırılarak dijital ortama aktarılabilir. Daha sonra sadece sınav komisyonun bulunacağı projektör, slayt perdesi, bilgisayar gibi teknolojik malzemelerle donatılmış bir değerlendirme odasında adayların daha önceden dijital ortama aktarılan çalışmaları değerlendirmeye alınabilir. Bu değerlendirme, sınav komisyonu tarafından doldurulacak olan standart bir değerlendirme formuyla yapılabilir. Bu formda adayın adı soyadı gibi adayın özelliklerini belirtici ayrıçlar yerine sadece çalışmalarında üzerinde bulunan numara olmalıdır. Bütün bu değerlendirme sürecinin ayrıca kameraya alınması değerlendirmenin daha güvenilir olmasını sağlayacaktır. Zaten bu uygulama çoğu bölümde yapılmaktadır.

2. Portfolyo İnceleme : Değerlendirme sürecinin en önemli kısmı olan portfolyo inceleme kısmında, sınav modelinde önerilen hazırlayıcı eğitim süresince hazırlanan portfolyoların mülakat sınavı ile sınav komisyonu tarafından incelenip değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerin tablo 3’de sunulan “Ürün Değerlendirme Formu’na” yapılması uygun olacaktır.

3. Sınav İncelemesi : En son aşamada standart değerlendirme formlarındaki puanlar toplanarak adayın yetenek sınav puanı elde edilmiş olacaktır. “Ürün Dosyası Formu” yetenek sınavlarının hem birinci aşamasında hem de ikinci aşamasında her aday için ayrı ayrı doldurularak düzenlenmelidir. Bu form ile yetenek sınavları bir nebze de olsa standart bir uygulamaya oturtularak bütün üniversitelerde uygulamadaki farklılıklar ortadan kaldırılmış olacaktır.

X. Sonuç ve Öneriler

Görüldüğü gibi özel yetenek sınavlarının uygulanmasında üniversiteler arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Üniversiteler arasındaki farklı uygulamaların giderilmesi ve yetenek sınavlarının standartlara oturtulması ve ölçümlerin hatasız ya da az hatalı olması için ölçme işinde kullanılan araçların geçerlilik, güvenilirlik ve kullanılabilirlik gibi belli niteliklere sahip olması gerekir. Günümüzde resim-iş eğitimi bölümlerinde veya anabilim dallarında yapılan yetenek sınavları sonrası desen ve imgesel çalışmalarının yapıldığı kağıtlar, geniş salonlarda yerlere serilerek değerlendirmeler yapılmaya çalışılmaktadır. Bu yorucu süreçte jüri üyelerinin yüzlerce hatta binlerce kağıdı inceleyip geçerliliği ve güvenilirliği yüksek bir değerlendirme yapmaları imkansızdır. Bu nedenle özel yetenek sınavlarında portfolyoya dayalı bir sınavın yapılması sınavların geçerliliğini ve güvenilirliğini artıracığından portfolyo kullanımının yaygınlaşmasına zemin hazırlanmalıdır. Ayrıca portfolyo rahatlıkla her konuda ve alanda kullanılacak bir yöntem olduğundan değerlendirmelerde sıkça tercih edilebilecek pratik bir çalışma şekli olmalıdır. Sınav değerlendirme süreci için hazırlanan portfolyolar sınav sonrası sergilenmelidir. Ayrıca üniversiteler bu konuda işbirliği yaparak portfolyo kullanımının yaygınlaşmasına zemin hazırlamalıdır.

Tablo 3.Öğrenci Ürün Dosyası Örnek Sayfaları

<p>ADAY ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI</p> <p>Adı : .....</p> <p>Soyadı : .....</p> <p>Numarası : .....</p>	<p>ÜRÜN DOSYASININ İÇİNDEKİLER</p> <p>1. ....</p> <p>2. ....</p> <p>3. ....</p> <p>4. ....</p> <p>5. ....</p> <p>6. ....</p> <p>7. ....</p> <p>8. ....</p> <p>9. ....</p> <p>10. ....</p> <p>11. ....</p> <p>12. ....</p>																																																																							
<p>ADAY ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASININ GENEL DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ</p> <p>Bütünlük:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dosyada bulunması gerekenlerin tümünün olması Çalışmayı yaparken, yararlanılan kompozisyon elemanlarının doğru kullanılması Seçilen ürünlerin hazırlayıcı eğitim süresi boyunca edinilen becerileri yansıtması Dosyanın kapağını, kendisini en iyi biçimde yansıtacak şekilde hazırlanması <p>Tertip ve Düzen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tüm çalışmalar için uygun başlıklar kullanılması Çalışmaların içindekiler bölümünde belirtilen sıraya göre dosyalanması Tüm çalışmalarının temiz ve düzenli olması <p>Yansıtma:</p> <ul style="list-style-type: none"> Seçilen çalışmaların güçlü yanlarını ve gelişimini yansıtması 	<p>ADAY ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI DEĞERLENDİRME FORMU</p> <p>Adı : .....</p> <p>Soyadı : .....</p> <p>Aday No : .....</p> <p>Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak dosyayı değerlendiriniz.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ÖLÇÜTLER</th> <th colspan="5">Dereceler</th> </tr> <tr> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Çalışmaların içeriğinin tam olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. Çalışmalardaki çeşitlilik</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. Çalışmaların amaçları karşılaması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>4. Çalışmaların doğruluğu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>5. Dosyanın düzenliliği</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>6. Harcanan çabaları gösterme</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>9. Yaratıcılığı gösterme</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>10. Çalışmaların seçiminde doğru karar verme</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>11. Öğrencinin gelişimini gösterme</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>12. Kendini değerlendirme</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Toplam Puan.....:</p> <p>YORUMLAR/ÖNERİLER: <input type="text"/></p> <p>.....</p>	ÖLÇÜTLER	Dereceler					1	2	3	4	5	1. Çalışmaların içeriğinin tam olması						2. Çalışmalardaki çeşitlilik						3. Çalışmaların amaçları karşılaması						4. Çalışmaların doğruluğu						5. Dosyanın düzenliliği						6. Harcanan çabaları gösterme						9. Yaratıcılığı gösterme						10. Çalışmaların seçiminde doğru karar verme						11. Öğrencinin gelişimini gösterme						12. Kendini değerlendirme					
ÖLÇÜTLER	Dereceler																																																																							
	1	2	3	4	5																																																																			
1. Çalışmaların içeriğinin tam olması																																																																								
2. Çalışmalardaki çeşitlilik																																																																								
3. Çalışmaların amaçları karşılaması																																																																								
4. Çalışmaların doğruluğu																																																																								
5. Dosyanın düzenliliği																																																																								
6. Harcanan çabaları gösterme																																																																								
9. Yaratıcılığı gösterme																																																																								
10. Çalışmaların seçiminde doğru karar verme																																																																								
11. Öğrencinin gelişimini gösterme																																																																								
12. Kendini değerlendirme																																																																								

Tablo 4. Ürün Dosyası Değerlendirme İçin Dereceli Puanlama Anahtarı

Puan Boyutlar	4 (Örnek Olacak Nitelikte)	3 (Yeterli)	2 (Kabul Edilebilir)	1 (Yeterli Değil)
İçerik	Ürün dosyası, tüm gerekli materyalleri içeriyor.	Ürün dosyası, gerekli materyallerin büyük çoğunluğunu içeriyor.	Ürün dosyası, gerekli materyallerin birazını içeriyor.	Ürün dosyası, gerekli materyallerin çok azını içeriyor.
Seçilen örneklerin özelliği	Örnekler öğrenci adayının gelişimini ve bilgisini yansıtıyor.	Örnekler öğrenci adayının gelişimini yansıtır fakat bilgilerin bir kısmını yansıtmıyor.	Örnekler öğrenci adayının hem bilgisini hem de gelişimini biraz yansıtır.	Örnekler gelişigüzel seçilmiş, gerekli bilgileri ve gelişimi yansıtmıyor.
Düzenleme	Ürün dosyası, tam ve düzenli olarak oluşturulmuş. Gerekli her şey bulunabiliyor.	Ürün dosyası, iyi düzenlenmiş, aranan şeyleri bulmakta çok az sıkıntı yaşanıyor.	Ürün dosyası, kısmen düzenli sayılabilir. Aranılan şeylerin bulunmasında biraz zorlanılıyor.	Ürün dosyası, düzene ilişkin bir görüntü var ama arananı bulmakta çok zorlanılıyor.
Kişisel yansıma	Tüm yansımalar betimleyici ve öğrenci adayının iç dünyasını yansıtan kişisel etkileşimleri içeriyor.	Yansımaların büyük bölümü betimleyici ve öğrenci adayının iç dünyasını yansıtan kişisel etkileşimleri içeriyor.	Yansımaların bazıları betimleyici ve öğrenci adayının iç dünyasını yansıtan kişisel etkileşimleri içeriyor.	Yansımaların çok azı betimleyici ve öğrenci adayının iç dünyasını yansıtan kişisel etkileşimleri içeriyor.
Ürün dosyasının sunumu	Öğrenci adayı açık ve anlaşılır biçimde konuştu ve sorulan soruları kendinden emin biçimde cevapladı.	Öğrenci adayı büyük ölçüde açık ve anlaşılır biçimde konuştu ve sorulan soruları cevapladı.	Öğrenci adayı kısmen açık ve anlaşılır biçimde konuştu ve sorulan soruları cevaplayabildi.	Öğrenci adayı açık ve anlaşılır biçimde konuşamadı ve sorulan soruları cevaplarken zorluk çekti.
Ürün dosyasının bir bütün olarak etkililiği	Ürün dosyası, öğrenci adayının becerilerini, yeterliklerini ve bilgisini çok iyi bir biçimde gösteriyor.	Ürün dosyası, öğrenci adayının becerilerini ve yeterliklerini ve bilgisini göstermeye yardımcı oluyor.	Ürün dosyası, öğrenci adayının becerilerini, yeterliklerini ve bilgisini kısmen gösteriyor.	Ürün dosyası, öğrenci adayının becerilerini, yeterliklerini ve bilgisini göstermiyor.

KAYNAKÇA

- Arter, J. & Spandel, V. (1992). **Using portfolios of student work in instruction and assessment.** *Educational Measurement: Issues and Practice*, 11, 36-44.
- Berrenson, S. B., and Carter, G. S., (1995), Changing. Assessment Practices in Science and Mathematics, School Science and Mathematics.
- Collins, A. (1992). **Portfolios for science education: Issues in purpose, structure, and authenticity.** *Science Education*, 76(4), 451-463.
- Ediger, M. (2000), **Portfolios: Will They Endure?** College Student Journal, 34-38
- Engel, B., (1990), "An Approach to Assessment in Early Literacy." In C Kamii (Ed.), Achievement Testing in the Early Grades: The Games Grown-ups Play. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children, 1990. ED 314 207
- Haladyna, T.M. (1997) **Writing Test Items to Evaluate Higher Order Thinking.** Boston: Allyn and Bacon. 1997
- Maeroff, G.I. (1991). **Assessing alternative assessment.** *Phi Delta Kappan* 73(4), 272-281.
- <http://www.osym.gov.tr>. 30.07.2006
- Pilcher, J. K. (2001, Mart). **The standards and integrating instructional and assessment practices.** Bildiri American Association of Colleges for Teacher Education'ın Dallas, TX'deki 53. yıllık toplantısında sunulmuştur. (ERIC Dökümanı Servis Numarası: ED 451 190).
- Tekin H. (1996). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme.** Yargı Yayınları, Ankara
- Wolf, D. P., (1989), **Portfolio Assesment: Sampling Student Work, Educational Leadership.**